

TITO A KOMMUNISTA ARCULATÁRÓL

A Jugoszláv Kommunista Párt mindig nagy figyelmet szentelt tag-sága képzésére, nevelésére, a proletár erkölcs és humanizmus erősítésére és a kommunista arculatának kialakítására. A megoldásra váró feladatoktól függően, a párt és a forradalom fejlődésében mindegyik időszak meghatározott tulajdonságokat követelt meg a kommunistáktól. Ezek a tulajdonságok a forradalmi feladatok végrehajtásánál jobban kifejezésre jutottak, mint a többiek. Ezért a kommunista arculatának továbbfejlesztése a proletár erkölcs és a humanizmus formálásában állandó és nélkülözhetetlen feladat.

Ebből kiindulva, Tito elvtárs forradalmi életének kezdetétől fáradozik a kommunisták erkölcsi és politikai tulajdonságainak képzésén és fejlesztésén. Ugyanakkor szóval és tettel példát mutat, milyennek kell a kommunistának, az emberibb élet, a szabadság és a szocializmus harcosának lennie. Már a párton belüli csoportosulás ellen folytatott harc idején Tito elvtárs a párt forradalmi szerepének megvalósítása és a forradalmár kommunista pozitív erényeinek fejlesztése érdekében rámutat, mekkora szükség van a párt sorainak egységére és tisztaságára. Egyúttal aktívan kivieszi részét az olyan tulajdonságok ápolásában, mint amilyenek a szerénység, a barátság, a forradalmiság és mások. Állandóan azon fáradozik, hogy a párt tag-sága körében ne legyen képmutatás, karrierizmus, polltronság, csoportosulás, elvtelen megalkuvás, sem egyéb negatív tulajdonságok, amelyeket a párton belüli frakciós harc táplált. Az »Egyik vagy másik vezetői pozícióban levő frakciós klikk a maga, a csoportja szempontjából elkötelezett embereket állított felelős helyre. Ily módon megrögzött frakciós elemek nevelődtek, nem pedig hű emberek a párt számára.«¹ 1928-ban a bírósági tárgyalás során Tito elvtárs védi a párt és a kommunisták becsületét, nem ismeri el a burzsoá bíróságot és rámutat a hazugságokra és hamisításokra, amelyekkel a tőkésék élnek a munkásmozgalom ellen folytatott harcukban. A bíróságon is leleplezi a burzsoá erkölcsöt és igaztalanságot, a börtönben pedig új viszonyt épít ki az elítélt forradalmárok között. Tito elvtárs személyes példával közvetlenül hat a többiek bátor magatartására az osztály-ellenség előtt és harcol az ellen, hogy a frakciós érdekeket szolgáló civakodások kúhassanak a forradalmi tevékenységért elítélt kommunisták magatartására.

Amikor a JKP szervezési titkárává választják, sokoldalúan és még hatásosabban fáradozik a kommunisták arculatának kialakításán és a burzsoá hatás alól felszabadult forradalmárok erkölcsi tulajdonságainak továbbfejlesztésén, hogy ezek harcoljanak azokért az új társadalmi viszonyokért, amelyekben nem lesz kizsákmányolás és igazságtalanság. Az olyan emberért küzd, aki mentesül az önzéstől, a

¹ Proleter 1929—1942. IRP, Belgrád, 1968. 636.

birtoklás és elnyomás szenvedélyétől. Amikor 1935 májusában arról ír, mennyire nélkülözhetetlen a párttagság körében és a vezetőség között a megfelelő viszony, bírálja azokat, akik szándékosan és alaptalanul lerombolják a pártfórumok és a vezetőség tekintélyét: »A fegyelmet és tekintélyt oly módon is lehet rontani — s ez igen gyakori jelenség nálunk —, hogy sokan, különösen azok, akik semmit sem dolgoznak, de állandóan bírálják mindent, könnyen és felelőtlenül, csak úgy „véletlenül” megvádolnak egyes olyan elvtársakat, akik aktívak és felelős munkát végeznek, de vannak hiányosságaik is.«² A fiatal kommunistákat ugyanakkor humanizmusra tanítja. Ezt írja: »Nem a gyűlölet szikráit, hanem szeretetet és testvériséget akarunk. Nem háborút és öldöklést, hanem békét, kenyeret és szabadságot.«³

1937-től kezdve Tito elvtárs még inkább síkra száll a kommunisták közötti humánusabb viszonyokért és erőiesen harcba kel a párt megtisztításáért, hogy az képes legyen betölteni Jugoszlávia munkáosztályának avantgarde szerepét. Tekintet nélkül a párt vezetőségében korábban előfordult nézeteltérésekre, Tito elvtárs hangsúlyozza, hogy a január hatodikai monarchofasiszta diktatúra ellen folytatott harcban 1929-ben a tagság nagy hősiességről és hűségről tett tanúbizonyságot, mert akkor »bepontosodott, hogy pártunk körében vannak hű és odaadó tagok, akik úgyszólván készen voltak a csillagokat megrohamozni, s akik tudatosan haltak az eszméért, a szocializmus és a kommunizmus győzelméért.«⁴ Erre az egészséges forradalmi magra támaszkodik Tito elvtárs a párt megtisztításakor is. A kommunisták új erényeinek fejlesztésén dolgozik, hogy sokoldalúan felkészítse őket az osztályharcba. S ez hozza meg az elképzelések és akciók egységét, a feladatok fegyelmes és felelősségteljes végrehajtását, a burzsoá, kispolgári és más idegen eszmék hatása ellen folytatott erőteljesebb harcot.

Tito elvtárs rámutat a kommunista magánéletének fontosságára is. Az aszketizmus ellen van, de a tékozlást sem tűri. Véleménye szerint a kommunistának a magánéletében is példamutatónak kell lennie, hogy kifejezze, hogyan harcol az emberek közötti új viszonyokért, a családon és társadalmon belüli egyenlőségért. Bírálja a felelőtlen viselkedést, az iszákosságot, síkra száll a személyiség méltósága mellett, küzd a proletár és humanista erkölcsi elveken alapuló emberek közötti viszonyokért és a forradalmi normák tiszteletben tartásáért. 1939 májusában a következőket írja: »A párt minden tagjának elsősorban a magánéletében kell kifogástalannak lennie. A politikai munkát nem lehet elválasztani a magánélettől. Ez elsődleges záloga annak, hogy a kommunista megnyerje a tömegek bizalmát.«⁵ A kommunisták magánéletéről szól Tito elvtárs a JKP ötödik országos értekezletén is. Úgy véli, hogy a tömegekkel fenntartott kapcsolat »a pártfelvétel legjobb igazolványa«⁶, mert a kommunistának fenn kell tartania a kapcsolatot az emberekkel, terjeszteni kell a párt eszméit a dolgozó rétegekben, hogy szervezze, összehozza és angazsálja őket a forradalmi harcban.

Tito elvtárs szerénységre és odaadásra inti a kommunistákat, mivel a »karrieristáknak és a beteges ambíciókkal rendelkezőknek nincs

² Uo. 523. o.

³ Uo. 524. o.

⁴ Tito: *Govori i članci*. Naprijed, Zágráb, 1960. 338—340.

⁵ Tito: *Briga o kadrovima*. Proleter, 1939. május.

⁶ Proleter 1929—1942. 636.

helyük a kommunista pártban.«⁷ Ugyanakkor rámutat a pártfegyelem fontosságára is, mert »fegyelem és belső kapcsolatok nélkül a kommunista párt nem tud győzedelmeskedni.«⁸ Tekintettel a feltételekre, amelyek között a párt kifejtette tevékenységét, Tito elvtárs példák-
kal bizonyítja, mekkora szükség van hosszabb időn át ellenőrizni, mennyire odaadó és őszinte egyeseknél a párthoz való csatlakozás szándéka. Így fejlesztí az osztályellenséggel szemben szükséges éberséget, mivel az mindig készen áll, hogy a forradalmárok soraiba buj-
togatókat, ügynököket és besúgókat dobjon be. A párt egységéért vi-
vott harc tapasztalata fokozott éberségre intett, bár ez egyes esetek-
ben, főleg az új tagok felvételekor szektáskodáshoz vezetett. Egyes pártfunkcionáriusok áruló magatartásukkal nagy kárt okoztak a párt-
nak és a munkásmozgalomnak. Miattuk odaadó kommunistákat tar-
tóztattak le, lelepleztek egyes pártszervezeteket, amivel ezek mun-
kája véget ért.⁹

A JKP ötödik országos értekezletén Tito elvtárs beszámolójában rámutat arra is, hogy »nagyon fontos az is, milyen az elvtársak közötti viszony mind a vezető elvtársak körében, mind az egyszerű tagok között«, mivel — zárószavai szerint — »ettől a viszonytól függ a párt munkájának sikere«, mert nem engedhető meg, »hogy valaki gyűlölje elvtársát, de ugyanakkor őszintén higgyen abban, amiért harcol.«¹⁰ Emellett hangsúlyozza a jobb viszonyok győzelmét a pártvezetőség-
ben¹¹, s megköveteli, hogy »a felsőbb pártfórumokban levő elvtársak viszonyulása az alacsonyabb fórumokban levő elvtársakkal vagy egy-
szerű párttagokkal szemben ne legyen parancsoló; nem szabad admini-
stratív úton cselekedni, hanem ellenkezőleg, baráti módon kell rá-
mutatni az elvtársak hibáira és türelmesen meg kell nekik magya-
rázni a hibákat.«¹² A vezető szerepet betöltő kommunistáknak szeré-
nyeknek kell lenniük, s nem szabad a tagság és mások előtt »azzal dicsekedniük, hogy ezzel növelik majd a saját vagy a fórum tekin-
télyét, mert az ilyen elvtársak nevetségesek és komolytalanok.«¹³

A párt munkájára jellemző, az internacionalizmusban és hazafiasságban kiéptett egységes álláspontokat Tito elvtárs a kommuni-
sták igen jellemző tulajdonságának tartja. A JKP tagjai internaci-
onalista érzelmüket nemcsak a spanyol polgárháborúban bizonyították be, hanem akkor is, amikor önkénteseket toboroztak Csehszlová-
kia megvédésére a fasiszta agresszió ellen, de erről tettek tanúbiz-
onyosságot azzal is, hogyan oldották meg hazánkban a nemzetiségi
kérdést. Tito elvtárs felszólítja a kommunistákat, harcoljanak a Ju-
goszláviát támadó fasiszta támadás ellen, de folytassák harcukat a
jugoszláv burzsoázia ellen is, amely nemzeti és szociális elnyomással
gyengíti az országot védő erőket. Ugyanakkor harcol a munkások na-
gyobb jogaiért, meg azért, hogy a nemzetiségi viszonyok az egyenlő-
ség és testvériség alapján oldódjanak meg, de az állami apparátusnak
az ötödik hadoszloptól való megtisztításáról sem feledkezünk meg, míg
a kommunisták a katonaság és a nép hazafias tudatának és antifasi-
szta hangulatának fokozásán tevékenykednek, s ily módon erősítik

⁷ Uo.

⁸ Uo.

⁹ Tito: *Slučaj izdajnika Adolfa Muka; Još jednom o izdajniku Muku*. Proleter 1929—1942. 613. és 627.

¹⁰ *Komunist* 1946/1. 93—94. o.

¹¹ Uo.

¹² Uo. 94. o.

¹³ Uo. 94. o.

a készséget az ország megvédésére. Ezzel a tevékenységükkel — harcolva a nemzetközi fasiszta veszély ellen — 1941-es áprilisi háborúban tanúbizonyságot tettek hazafiasságukról és internacionalizmusukról.

Közvetlenül az ország megszállása után, a fölkelés előkészítésének kezdetén Tito elvtárs felerősíti a párt tevékenységét a kommunisták arculatának kialakítása körüli munkában és az új tagok felvételének megszervezésében. Szorgalmazza a párt tagságának nevelését, hogy fejlessze a kommunisták erényeit. Segíti a párttagok jobb fölkészülését az elkövetkező harcokra; útmutatásban részesíti őket, hogy könnyebben és gyorsabban teremtsenek kapcsolatot a néptömegekkel; hogy a kormány árulása és kapitulációja után minél gyorsabban újra felélesszék a nép nemzeti önértetét. Emellett hangsúlyozza a forradalmiság és fegyelem fontosságát, a bátorságot, amelyre a párt támpontjainak megszervezésénél van szükség, valamint a kitartást az új ifjúsági szervezetek megalakításában és fölkészítésében a fölkelésre.

1941-ben, a májusi tanácskozáson, Tito elvtárs a nemzetiségi elmentések megszüntetését állítja a kommunisták elé feladatul. Ebből az alkalomból a fölkelés előkészítésével kapcsolatban marxista nemzetiségi politikát dolgoz ki és itt érvényre juttatja a proletár internacionalizmust. Még világosabb körvonalakkal határozza meg a testvériség és egység politikáját, amelynek igen nagy szerepe lesz abban, hogy nem kerül sor testvérháborúra. Tagadhatatlan, hogy a kommunisták a Jugoszlávia népeinek és nemzetiségeinek testvériségéért folytatott harc során az élvonalban álltak. Tito elvtárs a testvériségért és egységért folytatott harc közepette nem feledkezik meg arról sem, hogy »a kommunistáknak minden időben és minden alkalomban tudniuk kell, mit tegyenek, ha kell önállóan, gyorsan és bátran.«¹⁴

A népfelszabadító harc és a forradalom alatt a JKIP főtitkára és a Népfelszabadító Hadsereg és a Jugoszláv Partizánegységek főparancsnoka még jobban, még határozottabban hangsúlyozza, hogy a kommunistáknak fejleszteniük kell személyiségüket, erősíteniük kell a forradalmi tudatot, s terjeszteniük a proletár erkölcsöt és a marxizmust. Megköveteli a kommunistáktól, hogy »legyenek mindig ott, ahol a legnehezebb, s mutassanak barátsággal, önfeláldozással és bátorsággal példát,¹⁵ hogy valamivel később megállapítsák: »E nagy felszabadító háború alatt Jugoszlávia népei arról is meggyőződtek, hogy a kommunisták a nép leghűbb fiai, kik a nép boldogságáért mindig készek a legnagyobb áldozatokra.«¹⁶ Ugyanakkor ír az emberség, az igazgyszeretet, a barátság, az internacionalizmus, a tisztesség, a nép és a partizánok iránti helyes magatartás, a lemondás, a felelősség, a hűség és a kitartás fontosságáról. A JKIP Központi Bizottságának utasításában 1942 májusában az alábbiakat mondja: »Pártfelvételnél a személyes tisztességet, a jellemet, a bátorságot, a párthoz való ragaszkodást kell mércéül venni és el kell vetni minden családiasságot.«¹⁷ A JKP szerbiai B-hoz címzett levelében, 1941 decemberében világos célokat tűz ki: »A jó, a becsületes és odaadó harcosokat fel kell venni a pártba és politikai kiképzésben kell részesíteni őket.«¹⁸ Rámutatva a pártfelvétel kritériumára, egyben az erkölcsi erények kifejlesztését

¹⁴ Istorijiski arhiv KPJ I. 147. Istorijisko odeljenje CK KPJ, Belgrád, 1949.

¹⁵ IRP, Beograd, 404/V, 5—1 (41) 4.

¹⁶ Tito: Govori i članci, I k. 159. o.

¹⁷ Zbornik dokumenata NOR, II. k. 4, dok sz. 31.

¹⁸ Uo. IX. k. 1, 64. .

is ösztönzi. A felkelés első éveinek tapasztalatai, valamint a kommunisták tevékenysége alapján a JKP Központi Bizottságának irányelve rámutat, milyennek kell a kommunistának mint partizánnak lennie: »... a bátorság, az áldozatkészség, az önzetlenség, a fegyelmesség, a emberek megvédésében a bölcsesség és a józanság mintaképe; jó barát, derűlátó, a rémhírterjesztés és a kishitűség elleni küzdelem élharcosa, aki mindig kész a legnehezebb feladatok végrehajtására.«¹⁹ Ebből világosan kirajzolódik a kommunista arculata. Ezek a sorok egyúttal elméletileg körvonalazzák a párt tagjainak tevékenységét. Tito elvtárs rámutat a fegyelem és az önálló kezdeményezés egységének fontosságára, valamint a párt és a JKISZ tagjainál a személyiség fejlesztésének lehetőségeire: »... itt, a harctéren alakultak ki képességeik. Azért, mert nem korlátozta őket senki, mert számtalan lehetőségük volt az önálló kezdeményezésre.«²⁰

A kommunisták egyik alaperényének Tito elvtárs az emberekről, a lakásról, élelmézésről, pihenésről, nevelésről, az egészség megőrzéséről, a háborús inség enyhítéséről stb. való gondoskodást tartja. »Hogy valaki jó kommunista legyen, ahhoz nem elég a személyes bátorság és a fegyelmezetség, a jó kommunistának a saját raját, szakaszát, a körülötte levő embereket is fel kell emelnie a bátorság és fegyelmezetség magasabb fokára.«²¹ Tito elvtárs azt is feladattá teszi, hogy a pártkádereket még akkor sem kell olyan helyekre küldeni, ahol nem biztos, hogy végre tudják hajtani feladataikat, ha ez a párt munkájának rovására megy. A Szlovén KP Központi Bizottságához írt levelében, 1942 januárjában hangsúlyozza: »Mi ugyancsak egyik előző levelünkben azt tanácsoltuk, hogy védjétek meg a kompromitált tagokat.«²² Marko Orešković Krntije kivégzése alkalmából pedig a következő szavakat intézi a Horvát KP Központi Bizottságához: »Krntije esete ugyancsak azt bizonyítja, hogy vezető elvtársainknak szigorúan meg kell tiltani, hogy az életükkel játsszanak, mert arra ma a pártnak nagyobb szüksége van, mint bármikor.«²³ A kommunisták tevékenységét egyben a tisztelet és méltóság emelésére, az új személyiség kialakítására — olyan lényeges értékek fejlesztésére irányítja, amelyek hozzájárultak a forradalom győzelméhez;²⁴ küzd a foglyul ejtett ellenségben való bosszúállás jelenségei ellen, megparancsolja, hogy bánjanak emberségesen a foglyokkal, valamint azokkal, akiket félrevezettek, és akiknek segíteni kell, hogy visszatérhessenek a helyes útra.²⁵

Figyelemmel kísérve a kommunisták arculatának alakulását, viselkedésüket, a harci tevékenységet és a viszonyokat, Tito elvtárs felfigyel a vezető pártkáderek különválásának és a fórumokba való bezárkózásnak bizonyos jelenségeire, amelyeket nem mulaszt el megbírálni. Megköveteli a pártkáderektől, legyenek szerényebbek, viszonyuljanak barátságosabban és humánusabban a párttagsághoz, a harcosokhoz és a lakossághoz, nevelkedjenek a marxizmus-leninizmus szellemében, tartsák szem előtt a párt és a munkásosztály érdekeit

¹⁹ A Vojnoistorijski institut 2/1, k. 1978-as reg. sz. okirata

²⁰ Tito: *Delo*. I. 46.

²¹ *Zbornik dokumenata NOR*. II. 4. dok. sz. 3.

²² *Arhiv IRP*. Belgrád, 135/II, 5—3 (42) 1.

²³ *Arhiv IRP*. Belgrád, 1666/IV, 1d—13 (42) 36.

²⁴ R. Končarhoz írt levelében 1941. XI. 11-én a feladat előirányozza, hogy »vezető helyekre új, fiatalabb elvtársakat kell bevonnai, olyanokat, akik ezekben a napokban is hűségesekeknek, bátraknak, és fegyelmezetteknek mutatkoznak.« (IRP, Belgrád, 1172/I, 3—3 (41) 34).

²⁵ *Zbornik NOR* I. 2. 223—224.

tevékenységük és magatartásuk minden területén. Egyúttal kiemeli az emberek tehetségét és erényeit. — A vezetőkől megköveteli, hogy baráti bírálattal segítsék munkájukban és viselkedésükben a párton belülieket, fejlesszék ki náluk a derűlátást, hogy bízzanak saját erőikben. Tito elvtárs jóvoltából az emberekről való gondoskodás pozitív szerepet játszott a kommunisták arculatának kialakításában. A Népfelszabadító Hadsereg és a Jugoszláv Partizánegységek vezető pártmunkásaitól megkövetelte az állandó munkát, az olyan tetteket, amelyekkel legjobban fognak tanúbizonyságot adni hűségükről, ragaszkodásukról a csapatok sikeres vezetését, a sebesült elvtársak iránti emberi magatartást. Neveléssel, bírálattal és munkával Tito elvtárs leküzdötte a karrierizmus és bürokratizmus jelenségeit a pártvezetőségekben és a felszabadító hatalom törzskaraiban és felsőbb szerveiben. Megköveteli az önbírálatot is, hogy ily módon, nyilvánosan kötelezze magát mindenki jobb, erkölcsösebb, fegyelmezettebb és pártosabb munkára.

Az így kialakított kommunista öntudat lehetővé tette, hogy a párt tagjai maguk köré gyűjtsék az embereket, harcból haroba, győzelemből győzelembe vigyék őket, s olyan proletár erkölcsöt fejlesszenek ki, amely aztán a népfelszabadító mozgalomban és a forradalomban az emberek közötti viszonyt meghatározta.

Az ország újjáépítésének időszakában — alapul véve a kommunista erkölcsi arculatának szerepét a forradalomban és a felszabadító harcban —, Tito elvtárs célként tűzi a párt tagjai elé, hogy tovább ápolják a kommunistákra jellemző tulajdonságokat és jellemvonásokat, s így mutassák meg igazi értéküket. A következőket mondja: »... a párttag méltó arculatáért folyó harc a szocializmus építésének útján, a fejlődés további szakaszában is (miközben óvakodnunk kell a Szkül-láktól és Kharübdiszektől) pártunk egyik legfontosabb feladatát jelenti, mert a kommunistákat csak az teszi méltóvá arra, hogy az új szocialista társadalom megteremtésének eszmei és politikai serkentői legyenek, hogy kifogástalan magatartást tanúsítsanak, állandóan továbbképezik magukat, fegyelmezettek és áldozatkészek, hűségesek a nép és a párt iránt.«²⁶ Emellett hangsúlyozza: »A kommunistának önfegyelmezettnek, önbírálónak, állhatatosnak kell lennie, nem szabad félnie semmilyen felelősség vállalásától, bármilyen nehéz is; elvtársiasan kell viselkednie mások iránt, emberséges viszonyban kell lennie mindenkivel, megértéssel kell viseltetnie bárki baja iránt. Egyszóval a kommunistáknak meg kell testesíteniük magukban mindazokat a legértékesebb emberi jellemvonásokat, amelyek az emberi társadalom főnnállása óta kialakultak.«²⁷ Tito elvtárs ellenzi a kommunisták munkájában azt, ha azok a feladatok végrehajtásakor csupán a politikai hatalomra hivatkoznak. Ezért megköveteli tőlük, hogy az elkövetkező időszakban is a meggyőzés, nem pedig a parancsolás legyen ténykedésüknek alapmódszere. A Szerb KP második kongresszusán kijelenti: »Mint vezetőknek feleltébb ügyelnetek kell arra, milyen viszonyban vagytok a néppel. Nem szabad úgy viselkednetek, mint azok, akik parancsolgatnak, hanem úgy, mint azok, akik türelmesen felvilágosítják és segítik a népet.«²⁸ Felszólítva a kommunistákat, hogyják abba a parancsolást, Tito elvtárs a következőket mondja: »Továbbra is szívesen kell dolgozunk hűséges kommunisták, népünk hűséges fiai

²⁶ Tito: Govori i članci, Naprijed, Zagreb, 1959. VII. k. 258. o.

²⁷ Uo. IV. 201.

²⁸ Uo. IV. 123.

módjára, s megértéssel kell tekintenünk bizonyos negatív megnyilatkozásokra a még nem eléggé öntudatos emberek részéről, s inkább meggyőzéssel, mint adminisztratív módszerekkel kell igyekeznünk előbbre jutni.²⁹ Emellett Tito elvtárs bírálja az olyan párttagoknak a magatartását, akik elkülönülnek a dolgozó emberektől. Kommunisták csak azok lehetnek, akik továbbra is tisztességgel, munkával, barátsággal, becsülettel, fegyelemmel, szerénységgel és felelős magatartással mutatnak példát.

A kommunistáktól, akár a múltban, most is megköveteli, hogy munkásságukban szavaik azonosak legyenek tetteikkel, hangsúlyozva, hogy »tetteinkkel bizonyítottuk be és igazoltuk szavainkat.«³⁰ Világosan megmondja: »A Jugoszláv Kommunista Párt tagjaihoz fordulok... szolgáljanak példát másoknak kitartásban és önfeláldozásban.«³¹ A KSZ főtitkára megköveteli: »Az emberekkel minden másban legyenek egyenlők, kivéve a munkát és a harcot, ebben mindig elsőknek kell lennetek.«³² Megkövetelve a vezető kommunistáktól, hogy »akár a múltban, ma is példaként kell mások előtt állniuk«,³³ arra is rámutat, hogy: »Nem mindenütt, de mégis voltak olyan kommunisták, akik látszólag helyeselték a gazdasági reformot, de passzívak maradtak vagy olyasmit tettek, ami gátolta a gazdasági reform végrehajtását.«³⁴

Tito elvtárs határozottan kimondja, hogy a tetteket összhangba kell hozni a szavakkal, mivel »pártéletünkben oda jutottunk, amikor nem lehet többet mesélni, hanem cselekedni kell.«³⁵

A JKSZ elnökének és Elnöksége Végrehajtó Irodájának levele kihangsúlyozza: »A munkásosztály és a többi dolgozó ember a kommunistáknak és szervezeteiknek aktivitását nem a kiáltványok alapján, hanem politikai és társadalmi viselkedésükből és akcióik eredményeiből ítéli meg.«³⁶ A szavak és tettek közötti eltérés, a nehezebb feladatok kerülése, kiváltságok élvezése és mások többletmunkájának eltulajdonítása képmutatáshoz, demagógiához, zugpolitizáláshoz, irrális ígérgetésekhez és politikai csaláshoz vezet, s ezzel a párttag elveszti környezetébe dolgozó embereinek bizalmát.

Tito elvtárs megkívánja a kommunistáktól az áldozatkésztséget is: »Az áldozatkésztség a kommunista egyik sajátos vonása.«³⁷

A kommunista egyesíti magában a nemzeti és nemzetközi jelleget. Ezért nemzete haladó képviselője, de internacionalista is. Síkra száll népe pozitív nemzeti tudatának fejlesztéséért, de ugyanakkor kiáll más népek nemzeti értékeinek érvényesüléséért is. A rijekai Május 3. Hajógyár munkásaihoz intézett beszédében Tito elvtárs világosan megmondja: »Ápolni akarjuk népeink történelmének pozitív vívmányait, hogy azok a jövőben a szocialista fejlődés közös vívmányai legyenek.«³⁸ A kommunisták, »bármilyen biztséget viseljenek is, sohasem feledkezhetnek meg fő feladatukról, arról, hogy kommunis-taként, internacionalistaként tevékenykedjenek, internacionalista módjában értelmezzék az eseményeket.«³⁹ — hangsúlyozza Tito elvtárs. A

²⁹ Uo. XV. 126.

³⁰ Uo. IV. 22.

³¹ Uo. IV. 119.

³² Uo. VIII. 226.

³³ Uo. XV. 92.

³⁴ Bevezető a JKSZ III. plenumán.

³⁵ A Vjesniknek adott interjú. Zágráb, 1972. október 7.

³⁶ A JKSZ Elnökének és Elnöksége Végrehajtó Irodájának levele.

³⁷ Tito: Govori i članci, VII. 22.

³⁸ Komunist, Belgrád, XXX. évf. 808. sz. 3.

³⁹ Tito: Govori i članci XI. 21.

kommunisták mint forradalmárok és internacionalisták az egységes szocialista Jugoszláviáért, az egyenjogú népek és nemzetiségek közösségéért harcolnak. A JKSZ elnöke erősen bírálja a nacionalizmus, partikularizmus és lokalizmus jelenségeit, mint a burzsoá tudat és az ellenforradalmi erők maradványát.⁴⁰ A partikularizmust bírálva megjegyzi: »Minden kommunistának állandóan az ország egészét kell szem előtt tartania.«⁴¹ Arra is rámutat, hogy vannak még jelenségek, »amelyek a köztársaságot saját határai közé akarják bezárni, meg hogy a JKSZ valamilyen föderáció, s ezért minden köztársaságban a párt teljesen önállóan tevékenykedhet, megbeszélés nélkül, irányelvek nélkül, amelyek egyeseknek nem tetszenek. Ezt ellenben nem lehet, mivel az eszmei-politikai irányításnak az egész országban egységesnek kell lennie.«⁴² Szerbia politikai aktívájához fordulva, egyértelműen kijelenti: »Könnyebb beszélni a hegemonizmus és nacionalizmus elleni harcról, mint a nehéz, de egyetlen lehető feladatnak nekifeküdni és megváltoztatni azoknak a túlhaladott viszonyoknak a forrását, amelyek amellelt, hogy túlhaladottak, erősen táplálják a nacionalizmust és hegemonizmust.«⁴³ Ugyanakkor a kommunisták szemére veti: »Szerintem ez a ti lokalizmusotok. Azokra jellemző ez, akik csak annak a résznek érdekeit tartják szem előtt, melyet igazgatnak, s nem veszik tekintetbe az egész közösség érdekeit.«⁴⁴ Tito elvtárs kiáll a jugoszláv szocialista hazaszeretet kibontakozása mellett és megköveteli a kommunistáktól, fejlesszék »embereinkben az egészséges szocialista hazaszeretetet, mert a szocialista hazaszeretet lényegében internacionalizmus.«⁴⁵ A nacionalizmus, lokalizmus és partikularizmus ellen folytatott harccal a kommunistáknak egyidejűleg harcolniuk kell az etatizmus és bürokratikus centralizmus ellen is, mert ezek megakadályozzák minden nemzet és nemzetiség öngazgatói szocializmuson alapuló harmonikus és szabad fejlődését.

A JKSZ elnöke igen erélyesen megköveteli a kommunistáktól, legyenek az öngazgatás fejlesztéséért vívott harc élvonalában. Harcoljanak az olyan törekvések ellen, amelyek a munkásosztályt hatalmától akarják megfosztani, vagy pedig a dolgozó embert akadályozzák meg abban, hogy mint öngazgató és termelő megvalósítsa jogait. Emellelt rámutat arra, hogy az öngazgatás lényege »abban van, hogy a munkások többségének akarata jusson kifejezésre és meghíúsuljanak azok a jelenségek, melyeket az emberi gyengeségek szülnék«,⁴⁶ míg a levélben határozottan hangsúlyozza: »A forradalom jelenlegi fázisa döntő jelentőségű Jugoszlávia fejlődésére és a szocializmus megvalósítására. A kérdés lényege abban van, hogy a munkásosztály kezébe tudja-e venni a teljes társadalmi reprodukciót és biztosítani tudja-e a társadalmi és politikai döntéshozatalban az őt megillető döntő szerepet, vagy pedig azok az erők és viszonyok kerülnek túlsúlyba, amelyek ellentétben állnak a munkásosztály érdekeivel, a szocializmussal és az öngazgatással.«⁴⁷ Tito elvtárs arra kötelezi a kommunistákat,

⁴⁰ A JKSZ Elnökségének 21. ülésén, a prijedori és rijekai beszédben, a Vjesniknek adott interjúban, Szerbia politikai aktívájához intézett beszédében és a levélben Tito elvtárs világosan rámutatott a nacionalizmus, sovinizmus és etatizmus ellenforradalmi lényegére és arra, hogy ezek a burzsoá tudat kifejezési formáinak kinyilatkozásai.

⁴¹ Tito: *Govori i članci* XV. 76.

⁴² A Vjesniknek adott interjú. Zágráb, 1972. október 7.

⁴³ *Komunist*. Belgrád, XXX évf. 814. sz. 4.

⁴⁴ Tito: *Govori i članci* XV. 71.

⁴⁵ Uo. IV. 45.

⁴⁶ Uo. XVII. 129.

⁴⁷ A JKSZ elnökének és Elnöksége Végrehajtó Irodájának levele.

harcoljanak a munkásosztály határozottabb társadalmi szerepéért, s közben bírálja azokat, akik magatartásukkal akadályozzák a munkásokat erőfeszítéseikben, hogy valóra váltsák öngazgatói jogaikat és humánusabbá tegyék a munkaszervezetekben az öngazgatási viszonyokat.

Felhívja a kommunisták, különösen a vezető munkahelyeken levő kommunisták figyelmét a bürokratizmus, a kérkedés, a hengegés, valamint annak veszélyére, ha nem akarják meghallani a munkások és polgárok szavát. Megjegyzi, hogy az utóbbi »néhány évben egyes kommunistáknál, elsősorban olyanoknál, akik vezetői beosztásban voltak, valahogy eltompult a pártosság és a felelősségérzet.«⁴⁸ Erélyesen kiáll a kétfős mércék és kritériumok ellen »a Kommunista Szövetségben: amikor az egyik azokra vonatkozik, akik főt, a másik pedig azokra, akik lent vannak. A mi Kommunista Szövetségünknek csak egy kritériuma lehet, amely egyformán érvényes a Kommunista Szövetség vezetőire és tagjaira. A vezetők hibája sokkal súlyosabb, mint a közönséges tagok hibája«,⁴⁹ így a munkájukkal és tetteikkel járó felelősség is nagyobb. Egyes kommunistákról Tito elvtársnak az a véleménye, hogy az etatizmus hordozói, ez pedig nem fér össze a KSZ politikájával. Ezért a kommunistáktól megköveteli, mindenképpen akadályozzák meg »a társadalom etatizálódásának folyamatát, mert azzal fenyeget, hogy aláássa a munkásosztály hatalmát és akadályozza az ország igazi szocialista fejlődését.«⁵⁰ Rámutatva arra, hogy a KSZ egyes tagjai elsőbbséget adnak a személyi érdekeknek a társadalmiakkal szemben, hangsúlyozza: »Elismerjük a személyi érdekeket és egyes szervezetek érdekeit mint a gazdasági tevékenység fontos mozgató erejét, de ugyanakkor kötelesek vagyunk a társadalmi tulajdonnak is szilárd alapot adni, mert ez általános jólétet biztosít és mindannyiunk ügyét szolgálja.«⁵¹ A KSZ szervezeteinek meg kell szabadulnia az anarcholiberalista nézetek hordozóitól, az etatizmustól, nacionalizmustól és más, a marxizmus és szocializmus számára idegen nézetektől. Tito elvtárs kötelezi a kommunistákat, harcoljanak a burzsoá tudat és erkölcs maradványai ellen, üzleti kapcsolataikban pedig tartsák magukat a szocialista erkölcs értékmércéihez. A kommunista arculata összeegyeztethetetlen a megvesztegetéssel, a kiváltságok, a protekció, a gazdagodás hajszolásával és olyan öns, személyi célok megvalósításával, amelyek kérdésessé teszik a szűkebb és szélesebb közösség érdekeit. Tito elvtárs különösen a protekció jelenségeit bírálja, mert »protekcióval és korrupcióval nem lehet messze jutni. A múlt ezt bebizonyította.«⁵² A levélben feladattá tűzi a kommunisták elé: a Kommunista Szövetségből el kell távolítani mindazokat, akik »szűk személyi és csoportérdekeiket a munkásosztály és az öngazgatási szocialista közösség érdekei elé helyezik, azaz a megvesztegetett egyéneket, a bürokratikus önkény hordozóit, az opportunistákat, a karrieristákat és mindazokat, akik viselkedésükkel kárt okoznak a Kommunista Szövetség tekintélyének.«⁵³ A kommunistáknak tűzbe kell menniük a társadalmi tulajdon fejlesztéséért, a tisztesség és önzetlenség megtestesítőinek kell lenniük. Feladatuk, hogy példát mutattva állandóan emeljék a munka termelékenységét, s így mutassák meg igazi értékeiket és a szocializmushoz való ragaszkodásukat, mert »az emberi

⁴⁸ Tito: *Govori i članci*, XVII. 152—153.

⁴⁹ *Treći plenum SKJ*, Kultura, Belgrád, 1966. 12.

⁵⁰ *Deveti kongres SKJ*, Kultura, Belgrád, 1969. 29.

⁵¹ Tito: *Govori i članci*, XIII. 81.

⁵² Uo. I. 306.

méltóságnak azon kell alapulnia, amivel akár testi, akár szellemi munka révén hozzájárul a közösség jólétéhez.⁵⁴

A kommunistának az öngazgatói szocializmus fejlődésének időszakában is humanistának kell lennie, mivel a humánusabb társadalmi viszonyokért harcolva eljárásaiban, felfogásában és munkájában magának is emberségesnek kell lennie. Az összes vezetők és kommunisták kötelessége — mondja Tito elvtárs —, »hogy figyelemmel kísérjék az emberek életét, hogy megérthessük nehézségeiket, mert mindegyik ember egy külön világ, olyan lény, amelynek életében vannak derűs és szomorú pillanatok. Ennek megértéséhez az embernek nem kell pszichológusnak lennie, elég ha ember, kinek szíve van és érezni tud a másik emberért. Magától értetődik, mi nem vagyunk számarítánusok, de kommunisták vagyunk, s a kommunistáknak elsősorban kommunistáknak kell lenniük.«⁵⁵ Egy másik alkalommal a következőket mondja: »Ti kommunisták vagytok és ne felejtsetek el soha, hogy ma is éppen úgy, mint ahogy azt a háború előtt és a háborúban tettétek, elsősorban az emberről kell gondoskodnotok, iránta kell helyesen viszonyulnotok.«⁵⁶ Csak nemes emberek harcolhatnak a szocialista forradalom eszményeiért, s ennek a harcnak az élén kommunisták állnak, ezért humanistáknak kell lenniük, amit tetteikkel bizonyíthatnak.

Tito elvtársat mint kommunistát és forradalmárt mindig az igazság és a valóság vezérli, s ezt, megköveteli a pártion belüliektől is, mivel az »igazságosság és igazságszeretet«⁵⁷ a legszebb tulajdonságok közé tartoznak. A kommunisták legerősebb »fegyvere az igazság, mert egyedül ezzel győzedelmeskedhetünk és haladhatunk előre.«⁵⁸

Az önbírálat készségét ugyancsak a kommunista legszebb tulajdonsága közé sorolja, »mert ez szigorúság saját magunkkal, saját hibáinkkal szemben, de mások bírálatának elfogadása is, ha ez helyénvaló, vagyis indokolt.«⁵⁹ A JK SZ Elnökségének 21. ülésén meg bírálta »a vezető elvtársak magatartását, mert kevés volt az önbírálat, különösen az igazi kommunista önbírálat, amelyre azért van szükség, hogy a dolgok a maguk helyére kerüljenek és bizalmat nyerjünk.«⁶⁰ Szerbia politikai aktívájának ülésén különösképpen hangsúlyozta az önbírálat fontosságát: »Amikor arra került sor, hogy az emberek megtegyék kritikáj észrevételeiket azokkal a fogyatékoságokkal kapcsolatban, amelyekről bevezetőmben mondtam néhány szót, már az elején láttam, hogy a vita egészen más irányt vesz, mint ahogy azt szerettem volna és gondoltam, hogy bírálatomra válaszként vennie kell«, majd alá húzta: »nem kevés azoknak az elvtársaknak a száma, s itt elsősorban a vezető elvtársakra gondolok, akiket hallgattam, de akik immúnisak az olyan erényektől, mint amilyen az önkritika.« Rámutat arra is, »hogy a kritika és önkritika pártunkban mindig döntő tényező volt«, meg hogy az önbírálatnak »nevelő hatása van, erősíti a kommunista arculatát, a forradalmár arculatát«, s tudtára adja egyeseknek, hogy »az önbírálattól és bírálattól való húzódozás kispolgári tulajdonság, a kommunistáknak pedig önmagukban kell legyőzniük az ilyen hibákat.«⁶¹ A JK SZ elnöke egyben azon is fáradozik, hogy a bírálat elv-

⁵³ Komunist. Belgrád, XXX. évf. 814. sz. 6.

⁵⁴ Tito: *Govori i članici* XIV. 262.

⁵⁵ Uo. X. XIII. 397

⁵⁶ Uo. XV. 29.

⁵⁷ Uo. XI. 118. és *Deveti kongres SKJ*. Kultura, Belgrád, 1969. 53.

⁵⁸ Uo. IV. 25.

⁵⁹ Uo. IV. 124.

⁶⁰ Komunist. Belgrád, XXIX. évf. 796. sz. 4.

⁶¹ Komunist. Belgrád, XXX. évf. 814. sz. 5.

szertü és jóindulatú legyen, mert csak így tudja helyesen értelmezni és fogadni az, akit érint, csak így tudja a kommunista kijávitani hibáit, s továbbfejleszteni a munkához szükséges tulajdonságokat.« Egészséges és építő jellegű bírálat nélkül a kommunisták nem tudják helyesen végezni feladataikat.«⁶² Elnökünk ezenkívül rámutat a kritizálás értalmasságára, mert az semmibe veszi a személyiséget, a KSZ szervezetét, az öngazgatás eredményeit és a kitűzött célok megvalósításának lehetőségével kapcsolatban elveti a kétkedés és hitetlenkedés csíráját. Tito elvtárs ellene van a kritizálásnak, „mert vannak, akik mindenhez szörszálhasogató módon viszonyulnak, akik nem akarják megérteni és meglátni a valóságot és rossz szándékkal bírálják.«⁶³ Rossz néven is veszi, ha valaki ellenzi a bírálatot vagy haragszik miatta. A kommunistának »fel kell készülnie arra, hogy elfogadja a bírálatot, de amennyiben ez a bírálat igazságtalan, tudjon válaszolni és bizonyítsa be, hogy mindaz, amit rámondtak, nem igaz.«⁶⁴

Figyelemmel kísérve a kommunisták magatartását, Tito elvtárs megjegyzi, hogy az utóbbi időben valahogy elhalványodott a kommunista arculata és hangsúlyozza, hogy ez az »arculat ma nem az, ami volt. Egyesek azt hiszik, hogy többé nincs rá szükség. Ha valaki kommunista és igazi forradalmár, akkor egy ennyire összetett nemzetközi helyzetben és egy ennyire viharos fejlődésben arculatának olyannak kell lennie, hogy megbecsüljék, méltányolják, s úgy dolgozzék és cselekedjék, ahogyan beszél.«⁶⁵ A kommunista a forradalom katonája, ezért lépést kell tartania vele, miközben határozott forradalmi feladatokat old meg. Minden lemaradás a forradalom eszméjének cserbenhagyását, a kommunistát jellemző tulajdonságok elvesztését, az arculat megfakulását jelenti. A kommunista arculatának elhanyagolása a Kommunista Szövetség társadalmi tekintélyének és befolyásának elvesztéséhez vezetett, valamint ahhoz, hogy a párttagság valahogyan eltávolodott a munkásosztálytól és a polároktól. Tito elvtárs sajnálattal állapítja meg, »hogy a kommunista arculata ma többé nem olyan, mint a háború előtt és a háború alatt volt.«⁶⁶ Ennek egyik oka mindenképpen az, »hogy pártunkba, a Kommunista Szövetségbe bizonyos számú olyan ember került be, akinek a párthoz semmi köze nincsen. Nem vagyok a tisztogatás híve, de azt sem tűröm, hogy a Kommunista Szövetségben karrieristák legyenek, akik helyzetüket személyes dolgaik elintézésére használják fel.«⁶⁷ A másik okot Tito elvtárs a párttagság marxista képzését szolgáló munka hiányában, az aktivitás csökkenésében és egyes tagok elbürokratizálódásában látja. Erre mindenképpen kihatott az is, hogy az addig alkalmazott meggyőzés módszerét felváltotta a kísérlet, amely mit sem törődve az érvekkel, a parancsnokolgatás módszerét igyekezett meghonosítani a dolgozó emberek körében, jóllehet ezzel olyan megoldásokat erőszakoltak ki, amelyek semmiképpen sem szolgálják a munkásosztály és az öngazgatás érdekeit. Mindennek okait — Tito elvtárs szerint — abban kell keresni, hogy a KSZ meghatározott forradalmi aktivitásának egy-egy időszakára elfogadott politika megvalósításában hiányzott a fegyelmezettség és a felelősségérzet. Emiatt világosan mindenki tudtára adja, hogy a kommunisták ma is felelősek »belső fejlődésünk és átalakulásunk

⁶² Tito: *Govori i članci* XIII. 183.

⁶³ Uo. XIII. 56—57.

⁶⁴ Uo. XIII. 107.

⁶⁵ A Vjesniknek adott interjú. Zágráb, 1973. október 7.

⁶⁶ Tito: *Govori i članci* VII. 23.

⁶⁷ Uo. XVIII. 101.

további folyamataért«, és úgy tartja, hogy a »kommunistákra óriási felelősség hárul.«⁶⁸ a szocializmus és Jugoszlávia jövőjét illetően. Más szóval: az elfogadott álláspontok nem valósultak meg következetesen és elvszerűen, s nem teljesültek a feladatok, amelyek a munkássz-tály érdekeit és a szocialista társadalom továbbfejlődését tartalmaz-zák. A pártlevél hangsúlyozza: »Az elfogadott álláspontokból és hatá-rozatokból mehezen születik akció. Szemmel látható egyben az is, hogy a Kommunista Szövetség soraiban vannak, akik az elfogadott állás-pontok élének tompítására, felhígítására és félreszorítására töreksze-nek, a gyakorlati intézkedéseket pedig elhalasztják és semlegesítik.«⁶⁹ Tito elvtárs azon fáradozik, hogy a kommunisták »a fegyelemre ala-pozva kapják meg az igazi kommunista arculatát.«⁷⁰ Minden más ma-gatartás és egyes kommunisták, de különösen a vezető beosztásban levők következetlensége a határozatok és célok megvalósításában, kér-désessé teszi magát az akciót és csökkenti a dolgozók bizalmát és a problémák megoldásának lehetőségét. Ily módon csökken a JKSZ fő irányvonalába vetett bizalom, mivel az — bár a dolgozó emberek érde-keit szolgálja — a gyakorlatban lassan valósul meg.

A kommunistáknak ahhoz, hogy megvalósítsák feladataikat és tovább ápolják a kommunista arculatát, gyarapítaniuk kell marxista ismereteiket és el kell kötelezniük magukat az eszmei-politikai harc-ban. Ebben a vonatkozásban a JKSZ elnöke állandó feladatot tűz a párttagság elé: kísérik a tudományok fejlődését, figyeljek az embe-rek magatartását, ismerjék föl a jelenségek okait, az eszmei-politikai és forradalmi akciók irányait. »A kommunistának állandóan tanulnia kell, a mindennapi gyakorlatból kell tanulnia, és ezt a gyakorlatot kell összhangba hoznia a marxizmus-leninizmus tanaival, de eközben nem szabad sablonosan cselekednie.«⁷¹ Ezért, mivel azt akarjuk, hogy hatni tudjanak a dolgozó emberekre és sikerrel valósítsák meg feladataikat, »a kommunistáktól megköveteljük, képezzék alaposan magukat, gon-dolkodjanak sokat és hatoljanak a problémák mélyére.«⁷² Világos, »a kommunisták nem lehetnek a tömegek nevelői, ha saját maguk nem képzetek, ha nem értnek el kellő elméleti és politikai szintet.«⁷³ Csak az eszmeileg képzett kommunista viselheti gondját »a szocialista tudat fejlődésének«,⁷⁴ mert ez fontos pillanat az emberek elkötelezésének az öngazgatói szocializmus fejlődése mellett. Tito elvtárs bírálattal rámu-tat a kommunisták, az ifjúság és a dolgozó emberek marxista képzésé-nek hiányosságaira, az egyes párttagoknál tapasztalható idegen esz-mékre, valamint arra, »hogy nem véletlenül tűnt szinte el a marxizmus egyetemeink és más közművelődési intézményeink tanterveiből«,⁷⁵ meg hogy keveset fáradoztunk a Jugoszláv Kommunista Szövetség tagsá-gának marxista oktatásán.

A jugoszláv szocialista forradalom valamennyi szakaszában, egész forradalmi munkásságában Tito elvtárs gondját viselte a kommunista arculatának. Forradalmi ténykedésével — személyes példával, szóval és tettel, írásban és a kommunistákkal folytatott beszélgetésekben — elősegítette a tagok pártosságának, erkölcsének, humanitásának és felelősségérzetének emelését.

⁶⁸ A Vjesniknek adott interjú, Zágráb, 1972. október 7.

⁶⁹ A JKSZ Elnökének és Elnöksége Végrehajtó Irodájának levele.

⁷⁰ Tito: *Govori i članci* V. 351.

⁷¹ Uo. XI. 10.

⁷² Uo. IX. 137.

⁷³ Uo. XI. 20.

⁷⁴ Uo. XX. 57.

⁷⁵ *Govor Političkom aktivu Srbije*. Komunist, XXX. évf. 814. sz. 4.

Éppen azért, mert a kommunisták arculata nagy szerepet játszott a párt és a munkásosztály, a párt és a dolgozó emberek összekapcsolásában, Tito elvtárs ma is hangsúlyozza a Kommunista Szövetség tagjainak azt a kötelességét, hogy ápolniuk kell az igazi kommunistákra jellemző tulajdonságokat. Terjesszék a szocialista erkölcsöt és a humanizmust a dolgozó emberek körében, s így járuljanak hozzá a társadalmi ellentmondások megoldásához és a szocialista társadalom új emberének kialakításához.